

JAARGANG 27
FEBRUARI 2012
NUMMER 68

G r o e n i n g a

VRIENDENBULLETIN

STICHTING VRIENDEN VAN DE STAD GRONINGEN

Colofon

Redactie:

Drs. P. J. E. Bootsma
 Ir. T. H. J. Sleyfer
 Drs. M. J. A. Vooijs

Lay-out

C. Weis, Groningen

Druk:

K. Woning, Groningen

Redactieadres:

Haddingestraat 24,
 9711 KD Groningen,
 050 - 318 16 45

Afbeelding omslag:

Elze ter Harkel,
Koppermaandagprent,
 januari 2012;
 foto Elze ten Harkel

Kopijdatum

nummer 69:
 1 april 2012

Kopij aanleveren
 in Word,
 foto's als JPEG,
 Tiff of EPS.

Inhoudsopgave:

<i>Thomas Sleyfer</i> Van de voorzitter	1
<i>Pieter Bootsma</i> 'Bestemd én beschermd?'	2
<i>Tineke Vooijs</i> Nieuwe putdeksels in Groningen	5
<i>Tineke Vooijs</i> Invloed vanuit de oppositie	6
<i>Pieter Bootsma</i> "Ineens zag ik op een foto van Julie Andrews een van mijn colliers terug"	9
<i>Pieter Bootsma</i> "Het Noorden heeft het de laatste 25 jaar fantastisch gedaan"	11
<i>Tineke Vooijs</i> Het ijspakhuis in de Westerhavenstraat	13
Activiteiten	16
Groningana	17

BOEKHANDEL GODERT WALTER

oude ebbingestraat 53 - 9712 hc groningen - 050-312 25 23 - info@godertwalter.nl - www.godertwalter.nl

Stad tussen Verlichting en Romantiek – Groningen 1780-1850

Lies Ast-Boiten

De periode 1780-1850 was een spannende tijd. In Frankrijk brak de revolutie uit, echter van gelijkheid, vrijheid en broederschap kwam niet veel terecht.

In 1813 was Nederland een eenheidsstaat geworden onder koning Willem I. Deze veranderingen hadden ook invloed op de cultuur. Vroeger was het Franse Classicisme toonaangevend, nu werd dat de door Duitsland en Engeland geïnspireerde Romantiek. Gevoel en verbeelding werden belangrijker dan regels. In dit boek laat Lies Ast-Boiten zien hoe de Groningers hierop reageerden. Een deel uit de Groninger Historische Reeks.

Uitgeverij Van Gorcum - €29,95

Schnitgers Droom - een nieuw leven voor het orgel van de Der AA-Kerk

Beno Hofman

Ter gelegenheid van de afronding van de restauratie van het Schnitger orgel in de Der AA-kerk in Groningen verscheen dit fraaie boekje. Stadshistoricus Beno Hofman beschreef de turbulente geschiedenis van de orgels in de kerk, Philip Elchers heeft het boekje vormgegeven.

€ 10,50

Nederlandse ondernemers 1850-1950 - Groningen, Friesland, Drenthe en Overijssel

redactie: Joop Visser, Matthijs Dicke en Annelies van der Zouwen

Het derde deel van de zesdelige, rijk geïllustreerde serie Nederlandse Ondernemers 1850-1950. In dit deel komen onder andere de volgende Groningse ondernemers aan bod: Fongers, Hazewinkel, Hooghoudt, Niemeyer, Noordhoff en Scholten.

Uitgeverij Walburgers - € 39,50

Verbroken verleden...

Dolf R.L. Risamena

Het verhaal van de Molukse gemeenschap in Hoogkerk tussen 1961 en 2011, beschreven vanaf het vertrek van de Molukken. Met veel persoonlijke verhalen van bewoners en zwart-wit foto's.

Uitgeverij Servo - €15,00

Er gaat niets boven citymarketing - Hoe zet je een plaats op de kaart?

Gert-Jan Hospers

Een praktisch handboek vol inzichten, voorbeelden en tips voor iedereen die zijn stad of regio op de kaart wil zetten. De succesvolle campagne 'Er gaat niets boven Groningen' is het praktijkvoorbeeld in dit boek.

Uitgeverij Haystack - € 24,95

Jan Altink

Samenstelling:

Mariëtta Jansen en Jikke van der Spek

In deze monografie, verschenen als publicatie bij de tentoonstelling in het Groninger Museum (van 19 november 2011 tot en met 8 april 2012) staat een kunstenaar centraal die een belangrijke rol vervulde in het Groninger kunstleven. Altink heeft ook de naam 'De Ploeg' bedacht.

Uitgeverij Philip Elchers - € 29,95

Abe Kuipers

Auke Kuipers, Stijn Hooijer

Biografie van Abe Kuipers (Rotterdam 1918). Dit door Abe zelf vormgegeven boek geeft een beeld van een veelzijdig, gedreven kunstenaar en zijn kijk op het leven in of naast het werk dat hij vrij of in opdracht vorm gaf.

Uitgeverij Profiel - € 29,95

Middeleeuwse Kloostergeschiedenis dl 3: Groningen

Martin Hillenga, Hans Kroese

In dit deel van de serie Middeleeuwse Kloostergeschiedenis worden de opkomst, bloei en ondergang van het Groninger kloosterwezen beschreven. Na twee inleidende hoofdstukken worden de afzonderlijke kloosters van de verschillende orden belicht. Daarbij wordt ook in beeld gebracht wat er nu nog van die rijke geschiedenis te zien is.

Uitgeverij Waanders - € 24,95

In den Heere gerust – tien grafzerken uit de zeventiende eeuw in de provincie Groningen

Het negende deeltje uit de serie Groninger Kerkhoven door de stichting Oude Groninger Kerken, met als doel de belangstelling voor dit bijzondere erfgoed in het Groningerland te bevorderen.

€ 6,35

DONATEUR WORDEN
BESTUURSSAMENSTELLING

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

De Stichting Vrienden van de Stad Groningen,

opgericht in 1984, komt op voor de belangen van Groningen als centrum van Noord-Nederland en als belangrijke historische stad.

De doelstellingen zijn, kort samengevat:

- het helpen uitdragen van een positief beeld van de stad Groningen
- het bevorderen van de belangstelling voor de geschiedenis van de stad Groningen
- het bevorderen van de meningsvorming over hedendaagse ontwikkelingen in de stad vanuit de historische achtergrond
- het reageren op deze actuele ontwikkelingen

Hoe wordt u donateur?

U kunt u als donateur van de Vrienden van de Stad Groningen opgeven bij onderstaand correspondentieadres

**Postbus 296
9700 AG Groningen**

of via de website:
www.vriendenstadgroningen.nl

Bank: 44.73.73

Minimum donatie
€15,00 per jaar

Bestuurssamenstelling

Drs. P. J. E. Bootsma
Mr. T. Duursma
M. L. Hintzbergen
Mr. drs. J. van der Laan (secretaris/
penningmeester)
Prof. dr. P. Nieuwenhuis
Ir. T. H. J. Sleyfer (voorzitter)
Drs. M. J. A. Vooijs

G r o e n i n g a

Van de voorzitter

Dit keer begin ik met een bestuurlijke mededeling: we hebben op informele manier afscheid genomen van drie bestuursleden die de afgelopen twee jaar zijn afgetreden: John Berkhout (afgetreden in 2010), Piet Spijk (afgetreden eind 2011) en Klaas Swaak (afgetreden in januari 2012). Wij zijn deze bestuursleden veel dank verschuldigd voor hun jarenlange inzet. Piet Spijk was de nestor, hij kwam al in 1989 in het bestuur en heeft heel wat onderwerpen aan de orde gesteld en meegemaakt. Bovendien is hij nog vele jaren voorzitter geweest. Klaas Swaak was van groot belang omdat hij het klappen van de zweep in de gemeente goed kent en erg creatief was bij het inbrengen van onderwerpen die voor ons van betekenis zijn. Hij had ook een groot netwerk. John Berkhout had de pech dat hij weinig bij de vergaderingen kon zijn omdat hij als griffier van Provinciale Staten veelal moest vergaderen op de avond van onze bestuursbijeenkomsten. Hij heeft ons echter veel geholpen met onze website. We hebben op gepaste wijze afscheid genomen.

In het vorige nummer heb ik al gepleit voor een betere communicatie van de gemeente met ons, burgers. Ook nu weer lees ik in de krant dat het soms goed mis gaat. Met de marktkooplui is kortgeleden overlegd over de inrichting van de Grote Markt vanwege het tramplan. Daarbij is gesproken over het fietspad over de markt. Maar bij de planvorming is nooit de mogelijkheid om het fietspad voor het stadhuis langs te voeren aan de orde geweest. Ze waren dus danig gepikeerd toen ze lazen dat juist dat door B

en W wordt voorgesteld. Op zijn minst een misser!

We lezen de laatste tijd overigens veel over missers van de gemeente. De ene tegenvaller rolt over de andere. Zoals het gerommel rond het museum, nu blijkt dat de gemeente toch eigenlijk van alles op de hoogte was, in ieder geval had kunnen zijn. Nu weer de misser van de zelfstandiging van het openbaar onderwijs. Ik krijg het gevoel dat er iets niet klopt met de communicatie tussen het ambtelijk apparaat en de bestuurders, of worden zaken bewust verzwegen?. Het geeft in ieder geval weinig vertrouwen in de goede afloop van de grote projecten. Die zijn immers zeer gecompliceerd en leiden gemakkelijk tot conflicten. Dat kost weer veel moeite, tijd en geld om dit glad te strijken. Ik begin mijn hart vast te houden!

Ik heb in het vorige nummer aangekondigd dat we aan de prijsvraag voor het terrein van de suikerfabriek aandacht zouden geven. Dat hebben we gedaan, hoewel we eigenlijk niet helemaal aan de voorwaarden van de prijsvraag wilden voldoen. In de pers hebt u over onze inzending kunnen lezen. Binnenkort wordt de uitslag van de prijsvraag bekend gemaakt. Mogelijk komt er nog commentaar van de gemeente op onze suggestie. In het volgende nummer zullen we onze visie opnemen alsmede de eventuele reactie daarop.

Ook heb ik beloofd aandacht te geven aan de problematiek van de Folkingestraat. Dat houdt u nog van mij tegoed, we zijn er nog niet uit.

Bestemd en beschermd

In 2014 hoopt het college van B en W het bestemmingsplan voor de binnenstad binnen de diepenring te presenteren. De eerste versie van het nieuwe plan voor Binnenstad Oost ligt inmiddels ter tafel en het plan voor de Hortusbuurt zal spoedig volgen. Met het oog hierop was de conferentie die de gemeente op 9 december 2011 belegde voor raadsleden, ambtenaren, architecten, stedenbouwkundigen en enkele belangstellende burgers van bijzonder belang want voor welke dilemma's wordt het gemeentebestuur geplaatst bij het formuleren van de nieuwe plannen in de historische binnenstad en hoe moeten deze tot een oplossing worden gebracht?

De aanleiding tot de conferentie "Bestemd én beschermd?" vormde het jaarverslag van de welstands- en monumentencommissie van de stad over het jaar 2009, waarin het volgende stond te lezen:

De commissie constateert dat met name in de binnenstad het bestemmingsplan vanuit de kwantitatieve bepalingen meer toestaat dan op basis van de kwalitatieve beschrijving vanuit het beschermde stadsgezicht wenselijk lijkt. Met andere woorden, de commissie vindt dat er te hoog en te massief gebouwd wordt in onze binnenstad.

Het Platform Cultureel Erfgoed Groningen

Voor het Platform Cultureel Erfgoed Groningen, waarin wijkbewonersorganisaties uit de binnenstad en Vrienden van de Stad en de Bond Heemschut partici-

peren was de inhoud van het jaarverslag indertijd aanleiding om de raadscommissie Ruimte en Wonen te verzoeken het verslag op haar agenda te zetten. De bespreking vond plaats in aanwezigheid van de voorzitter van de welstandscommissie, H Michel, en bracht wethouder De Vries er toe om een conferentie toe te zeggen voor leden van de Raad en andere belangstellenden om na te gaan hoe in andere gemeenten in het bestemmingsplan met een beschermd stadsgezicht wordt gerekend. De conferentie 'Bestemd én beschermd?', georganiseerd door de afdeling RO/EZ en met name door stedenbouwkundige Tj. Ruimschotel, blijkt een andere opzet te hebben gekregen. Zijdelings wordt tijdens de bijeenkomst eenmaal naar Amsterdam en Utrecht verwezen als steden met een bestemmingsplan dat de historische binnenstad krachtadig beschermt maar het programma van de Groningse conferentie wordt gevuld met Groningse ervaringen en opvattingen van Groningse sprekers uit de hoek van de stedenbouw, de cultuurhistorie en de architectuur over bestemmingsplan en beschermd stadsgezicht. Al met al wordt het in het "Kasteel", het conferentiecentrum van het Noorderpoortcollege toch een mooie middag waarop we diverse raadsleden ontwaren. Ook leden van het Platform zijn van de partij.

Dilemma

De wethouder vindt dat de discussie over de binnenstad, "het kloppend hart van de stad waar dus vernieuwing bij hoort", niet alleen een discussie tussen deskundigen moet zijn. In het hart vind je "din-

gen van het verleden”, “grootschalige dingen naast kleinschalige zaken” en gaat de discussie over behoud versus vernieuwing. Grootschalige vernieuwing botst met kapitaal uit het verleden. Is het instrumentarium voldoende om het beschermd stadsgezicht te beschermen? Volgens de welstandscommissie is dat niet zo. Maar het nieuwe bestemmingsplan biedt de gelegenheid het instrumentarium te verbeteren. Hij ontwaart ook trends in de samenleving die voor de inrichting van de binnenstad van belang zijn als de veranderingen in het winkelbestand waarbij het grote winkelpand steeds meer de dienst uitmaakt. En de regelvrijheid die door het beleid van de rijksoverheid wordt nagestreefd. “Dat staat haaks op wat wij willen, namelijk sturen. Het gaat B en W om de kwaliteit van de binnenstad”.

Dat juist in Groningen spanning wordt ervaren tussen beschermd stadsgezicht en bestemmingsplan kan worden verklaard, aldus Arno Muis, hoofd afdeling Stadsontwerp, doordat geen stad in Nederland zozeer geassocieerd wordt met eigentijdse architectuur als Groningen. Maar die eigentijdse architectuur heeft wel te maken met een historische binnenstad met de daarbij horende korrelmaat (breedte van de panden) en nog uit de Middeleeuwen stammende rooilijnen. Hij roept de vraag op of de recente ontwikkelingen in de binnenstad wel passen bij het beschermde stadsgezicht. Staat de woonkwaliteit niet onder druk door de bebouwing van de binnenterreinen en de groeiende studentenhuisvesting? Hoe moeten, is zijn vraag, de cultuurhistorische waarden die in het beschermde stadsgezicht worden gedefinieerd in het bestemmingsplan worden meegenomen?

Bescherm stadsgezicht!

Joris van Haften, het teamhoofd Monumenten en Archeologie van RO/EZ, vindt dat de stedenbouwkundigen van Groningen de kritiek van de erfgoedinspectie en de welstandscommissie op het Groningse stedenbouwkundige beleid niet serieus nemen. “En dat maakt het ambtelijk gesprek”- naar we aannemen tussen de stedenbouwkundigen en de cultuurhistorische ambtenaren op RO/EZ – “lastig”, aldus Van Haften. “Het bestemmingsplan van 1995 was van de stede-

bouwkundigen, de cultuurhistorici kwamen er niet aan te pas. De ruime grenzen in hoogte, diepte en breedte die het bestemmingsplan toestaat zijn vervolgens door de projectontwikkelaars maximaal benut.” Hij pleit ervoor dat grote ingrepen in de stad alleen mogen zijn voorbehouden voor zeer belangrijke functies van de binnenstad. Vernieuwen in de binnenstad, zeker, maar alleen, aldus Van Haften, in passende schaal. En er moet aandacht komen voor het dak van de panden. Hij doet een dringend beroep op de gemeenteraad om aan de stedenbouwers de opdracht mee te geven te kiezen voor een zwaarwegende invloed van het beschermde stadsgezicht op het bestemmingsplan. Laat je dat na dan kun je het beschermde stadsgezicht beter aan de rijksoverheid teruggeven. Wat hij toejuicht is dat stedenbouwers en cultuurhistorici recentelijk samen in één afdeling zijn ondergebracht.

De architecten

De architecten Van der Meer en Vermeend tappen uit een ander vaatje. Het lijkt wel, aldus Vermeend, dat er tegenwoordig steeds minder mag. De lol van het ondernemen gaat er in Groningen wel vanaf. Dingen verzanden in procedures. Het gaat zozeer om het behoud van de stad dat de zaken steeds stroperiger verlopen. Van der Meer schetst met wie hij allemaal te maken heeft als architect: de opdrachtgever, de welstandscommissie, belangenverenigingen, de buurtvereniging en dan is er het veelkopig monster van de overheid. Toch verklaart hij voor de situatie niet bang te zijn. Want uiteindelijk zijn het de opdrachtgever en zijn architect die bepalen wat er komt. Waar hij voor pleit is dat de partijen “dichter bij elkaar aan tafel” gaan zitten. En dat RO/EZ niet alleen zijn eigen plan moet volgen maar debat toestaat over plekken als bijvoorbeeld het Damsterdiep waar thans een groot pand wordt neergezet. Graag zou hij gemeenteraadsleden en ambtenaren willen opvoeden tot een beter zich met elkaar verstaan over de te realiseren plannen.

De praktijk

De presentatie van architect Paul van Bussel is een haarscherpe illustratie van de dilemma's in de stedenbouwkundige

ontwikkeling van de stad. Zijn project betreft het adres Nieuwe Ebbingestraat 44. De eigenaar heeft zijn zinnen gezet op het bouwen van een pand voor de huisvesting van studenten dat hem een maximale opbrengst moet verzekeren. Het uitgangspunt dat de opdrachtgever de architect meegeeft is dan ook dat de grenzen die het bestemmingsplan in hoogte en in perceelsbebouwing stelt, maximaal moeten worden benut.

Zal hij met deze condities wel een in eigen ogen verantwoord resultaat kunnen afleveren, vraagt de architect zich af. Edoch, brood op de plank is in deze voor architecten onheilszwangere tijden niet vanzelfsprekend, men dient te rekenen met de kommervolle toestand van de Nieuwe Ebbingestraat en staat het gemeentebestuur niet voor de dringende opgave een oplossing te vinden voor de huisvesting van de tienduizenden studenten in de stad? Dus probeert hij er iets van te maken en de opdrachtgever te committeren aan een oplossing die niet uitsluitend op maximaal gewin uit is. De presentatie lokt een interessante reactie uit. De voorzitter van de welstandscommissie ziet het prettig groene binnenterrein volgebouwd worden. Maar is de binnentuin niet juist van economische betekenis en zal de bewoner van de binnenstad daar niet graag voor willen betalen? Architect Van der Meer zou de groene binnenruimte in de binnenstad ook graag gespaard zien. Zijn oplossing zou zijn geweest het pand met een paar verdiepingen te verhogen om daarmee de bebouwing van het binnenterrein te voorkomen.

De wethouder

Aan de wethouder de taak beleid te maken gegeven de tegengestelde opvattingen en belangen die in het geding zijn bij de inrichting van de binnenstad. Hij betitelt de discussie over de juridische regels maar als armzalig. Kern van zijn benadering is het verhaal van de stad, hoe de stad gegroeid is, maar “dat staat niet los van nu en straks”. Praten over dat verhaal moet je “gebiedsgewijze” toepassen, ja “straatgewijs”. En die gesprekken met de burgers “moeten wij organiseren”, aldus de wethouder.

Kanttekeningen

1) Een boeiende middag werd het in

het Kasteel. Niet in de laatste plaats omdat de tegenstellingen, ook tussen de deelnemers aan het interne gemeentelijke debat over de bescherming van de cultuurhistorische waarden van de historische stad onverbloemd op tafel kwamen. Buitenstaanders, al dan niet professionele betrokkenen, konden zo meedenken over de dilemma's waarvoor het beleid zich ziet gesteld.

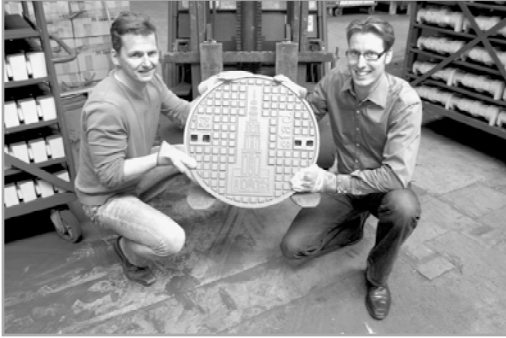
2) Het is de taak van de gemeenteraad om uit te spreken welk beleid er met betrekking tot de cultuurhistorische waarden in onze stad moet worden gevoerd. Dat vergt van de raadsleden wat anders dan de bestemmingsplannen aan het eind van de pijplijn goed te keuren. Om aan het eind van het proces nog inhoudelijk in te grijpen roept bij de bestuurders niet veel begrip op zoals het raadslid mevrouw van Lente (PvdA) onlangs ervoer. De raad dient van te voren vast te stellen met welke uitgangspunten bijvoorbeeld op het gebied van de cultuurhistorische waarden de ambtelijke plannenmakers aan het werk moeten gaan.

3) De wethouder legde een aardige variant op tafel van het bekende gezegde van Bilderdijk dat in het verleden het heden ligt en in het nu wat worden zal. Hij kijkt vanuit het nu en straks naar het verleden. Het verleden mag het nieuwe niet in de weg zitten. Zijn emotionele keuze lijkt aansluiting te vinden bij het stedenbouwkundig beleid dat in onze stad sinds lang wordt gevoerd: de stad niet op slot, vernieuw, weest modern.

4) Er tekende zich een tendens af naar meer zorg voor het behoud van de groene binnenruimtes in de binnenstad. Belangrijk was de benadering van H. Michel die op de economische betekenis wees van de binnentuinen in een binnenstad. Overigens, de historische binnenstad heeft als zodanig een grote economische betekenis.

Zoals uit het eerder in het *Vriendenbulletin* besproken proefschrift van Marlet blijkt dat een stad als Groningen om zijn historische binnenstad een aantrekkelijke woonstad is voor die bevolkingsgroepen die in economische zin voor de stad het meest betekenisvol zijn. Met andere woorden, uitgaan van cultuurhistorische waarden voor de inrichting van de binnenstad, is wijs economisch beleid.

Nieuwe putdeksels in Groningen

Imke de Vries (l) en Arjan Geertsema (r) met het nieuwe putdeksel in de gieterij
foto: Jos Schuurman

Vorig jaar verschenen in de Groningse binnenstad nieuwe putdeksels met afbeeldingen van de Martinitoren. Ze vielen op door hun fraaie uitvoering. Versierde putdeksels kennen we uit het buitenland. Maar voor Groningen is dit iets nieuws. Wie heeft dit bedacht en uitgevoerd?

Het idee van de putdeksels kwam in eerste instantie van Arjan Geertsema, werkzaam bij het Ingenieursbureau gemeente Groningen (IGG), een afdeling van RO/EZ. De inspiratie kwam van een poster met afbeeldingen van bijzondere putdeksels in grote steden als New York en Berlijn op het kantoor van Imke de Vries, die bij stadsbeheer werkt. Deze afdeling is verantwoordelijk voor het beheer van de openbare ruimte: onder andere voor de bankjes en ander straatmeubilair, de speeltuinen, het openbaar groen, maar ook het riool. Arjan Geertsema zag die poster en stelde Imke de Vries voor om ook in Groningen versierde putdeksels in te voeren. Imke werd meteen enthousiast. Dat zou toch ook in Groningen mogelijk moeten zijn. En er was een goede aanleiding voor dit project.

20 jaar geleden begon de gemeente met het vernieuwen van het riool in de Groningse binnenstad tegelijk met het leggen van de gele steentjes. Ongeveer 95% van de riolering in de binnenstad was in 2010 vernieuwd, het moment om de nieuwe putdeksels in te voeren. Hierdoor zou meteen de aandacht gevestigd worden op dit ondergrondse karwij in de stad. Maar welke afbeelding moest op de deksel komen? Het paard van Ome Loeks of de Martinitoren? Het werd de Martinitoren

als het meest bekende en herkenbare symbool voor de stad Groningen. Arjan Geertsema maakte het ontwerp. De gieterij Rademakers in Klazinaveen fabriceerde de putdeksels. Er werd een mal gemaakt en er werden 150 deksels besteld. Op 10 december 2010 werd het eerste nieuwe putdeksel met de afbeelding van de Martinitoren op de Westerhaven door wethouder Jannie Visscher onthuld. De deksels komen alleen te liggen in het voetgangersgebied in de binnenstad. Er zijn 150 deksels besteld, er liggen er al 125. Nu de Steentilstraat is afgesloten voor autoverkeer, zullen ze ook in de Steentilstraat verschijnen. In de wijken buiten de binnenstad blijven de traditionele putdeksels gehandhaafd.

De deksel is fraai uitgevoerd: de Martinitoren is duidelijk herkenbaar en past wonderwel in de context van het rasterpatroon waarmee alle putdeksels in Groningen zijn versierd. De graficus en drukker Elze ter Harkel, die afbeeldingen van bijzondere putdeksels verzamelt, maakte een kopermaandagprent 1) van de nieuwe Groningse putdeksel genaamd: *de stad, het deksel & het riool*.

Is de putdeksel duur? Had dit geld niet beter naar het Groninger Museum kunnen gaan, wordt wel eens gevraagd.

De meerkosten zitten in de mal. Deze kostte € 750, per putdeksel zijn de meerkosten van de 150 putdeksels dus minder dan € 7,50. En de vervangen putdeksels uit de binnenstad kunnen worden hergebruikt in nieuwe wijken of in buitenwijken ter vervanging van kapotte deksels.

1) Koppermaandag

Op Koppermaandag verrassen de grafici van het Grafisch Centrum elkaar met hun zelfgedrukte koperprent en wordt de jaarlijkse prent van het Grafisch centrum zelf ten doop gehouden.

putdeksel op de Westerhaven
foto: gemeente Groningen

Invloed vanuit de oppositie

Interview met Anne Kuik

Het is begin december. In de fractiekamer van het CDA, boven op de zolder van het stadhuis, zit Anne Kuik te werken met twee fractieassistenten. Anne Kuik is het nieuwe raadslid dat voor het CDA in de gemeenteraad zit. Zij is 6de-jaars student rechten en studeert dit collegejaar af. Haar afstudeerscriptie gaat over de integriteit van ambtsdragers, bijvoorbeeld van raadsleden. Gemeenten

regelen in een gedragscode hun integriteitsbeleid. Daarin staat onder andere dat er geen belangenverstengeling mag bestaan tussen het raadslidmaatschap en andere functies. Anne Kuik onderzoekt en vergelijkt de gedragscodes van gemeenten, en kijkt naar de onderlinge verschillen. In dit onderzoek combineert ze haar juridische kennis met haar politieke interesse.

Voordat Anne Kuik raadslid werd, was ze voorzitter van het rechtsbureau van de studentenorganisatie Groningen (het SOG). Ook was ze voorzitter van de beoordelingscommissie voor de aanvraag van fondsen aan Albertus Magnus. Deze commissie kent een subsidie toe aan commissieleden van Albertus Magnus als aanvulling op hun studiebeurs. Bovendien organiseert de commissie activiteiten waarmee geld voor dit doel verzameld kan worden, bijvoorbeeld het uitnodigen van bekende politici, zoals destijds Balkenende.

In de raad doet Anne Kuik de commissies Onderwijs en Welzijn, Werk en Inkomen en Ruimte en Wonen. Een grote kwestie als het Forum wordt door Jan Seton behandeld die woordvoerder over dit onderwerp was in de vorige periode. Als raadslid is Anne Kuik tevens voorzitter van het 'Heel de Buurt'-overleg van de Oosterparkwijkbuurt.

Waarom ben je politiek actief geworden?

'Als kind al was ik bezig met rechtvaardigheid. Ik keek met mijn ouders naar het NOS-journaal, misschien dat daardoor de behoefte ontstond om te werken aan een rechtvaardiger wereld. Ik wilde toen al rechten studeren om dezelfde reden. Rechten gaat over de regels en via de politiek kun je de regels veranderen als ze niet meer voldoen. Voor mij is dat een interessante combinatie.

Erg aantrekkelijk vind ik dat je als raadslid met alle lagen van de bevolking in aanraking komt: dan weer zit je aan tafel met de directie van het UMCG en dan weer ga je op werkbezoek bij een opvanghuis en schenk je koffie in voor zwervers.

Het voeren van het woord is ook iets wat ik graag doe, omdat het een uitdaging blijft een standpunt zo duidelijk mogelijk te presenteren.

Wat lastiger is dat er soms van je verwacht wordt dat je 24 uur per dag politicus bent, dat je direct kunt antwoorden op een vraag en direct een mening hebt.

Ik word boos over het negatieve beeld van politici als zakkenvullers. Je doet het niet om het geld, als raadslid krijg je een vergoeding per maand, maar je wordt raadslid uit idealisme. Je kunt echter niet

ieders persoonlijk belang behartigen, je houdt het algemeen belang in het oog.’

Hoeveel tijd besteed je aan het raadswerk?

‘Het aantal uren dat ik aan het raadswerk besteed verschilt uiteraard wel per week, maar gemiddeld toch wel zo’n 20 à 25 uur.

Kun je invloed uitoefenen op het gemeentelijk beleid?

‘Het viel tegen dat je als raadslid weinig kunt veranderen aan de afspraken die de collegepartijen maakten over de grote onderwerpen in de stad; als oppositiepartij kun je die niet meer ongedaan maken. Wel geeft het feit dat de moederpartij in Den Haag deel uitmaakt van de regering een zeker gezag. Ook Jan Seton met zijn jarenlange ervaring en kennis draagt daartoe bij. Als raadslid kun je wel door initiatiefvoorstellen en moties veranderingen in het beleid brengen. Ook kun je iets bereiken met steun van bewoners.

Een voorbeeld van een initiatiefvoorstel van het CDA is een voorstel over sneller en dus effectiever gebruik van de AED (de automatische externe defibrillator die op verschillende plaatsen in de stad aanwezig is). Met behulp van dit apparaat kan een persoon met een plotselinge hartstilstand gereanimeerd worden. Wanneer reanimatie binnen de eerste 6 minuten plaats vindt, verhoogt dit de kans op leven. Net als het burgernet dat ingeschakeld wordt bij misdrijven in de stad is er ook een netwerk van vrijwilligers die met de AED kunnen omgaan of kunnen reanimeren. Het voorstel van het CDA is om na een melding van een hartstilstand vrijwilligers die kunnen reanimeren en een AED kunnen hanteren direct via een sms-je op te roepen om hulp te bieden. Zo kun je mensenlevens redden.

Een ander initiatiefvoorstel, samen met Paul de Rook van D66, ging over het vrijgeven van huwelijkslocaties. Er waren tot voor kort tien officiële huwelijkslocaties in de stad aangewezen door de gemeente, maar er zijn bruidsparen die graag zelf een locatie willen uitkiezen. Dat kan voortaan.

Nog een initiatiefvoorstel van ons is het jongerenlintje, een lintje voor een jongere onder de 23 jaar die zich verdienstelijk maakt als vrijwilliger. We mogen namelijk

als stad trots zijn op jongeren die vrijwilligerswerk doen en hen koesteren. Dit jaar is het lintje gegaan naar een jongen, die voetbaltraining geeft aan kinderen met een beperking. Er zijn veel jongeren die vrijwilligerswerk doen. Het startpunt is vaak een maatschappelijke stage via de school en daarna blijven ze hangen. Ook komt het voor dat ze via hun ouders bij een maatschappelijke instelling betrokken raken.

Een voorbeeld van een motie van ons is die over de participatiebanen, banen voor werkzoekenden met een wwb-uitkering, volgens de Wet Werk en Bijstand. Het CDA kwam in de raad met een motie voor behoud van 400 participatiebanen, zoals ook het voorstel van de werkgevers was, betaald door de werkgevers en de gemeente Groningen. De gemeente maakte er echter 200 banen van. Dat begreep ik niet. Het college heeft altijd potjes als er tekorten zijn bij grote projecten, waarom zou dat nu niet kunnen?

Ons voorstel hield in deze banen betaalbaar te maken door minder externe deskundigen in te huren. Wel goed is dat het college zich inzet om banen zoveel mogelijk regulier te maken.

De meest recente motie ging over de bereikbaarheid van het dak van het nieuwe informatiecentrum op de Grote Markt. Van daar af kun je uitkijken over het bouwterrein aan de oostzijde van de Grote Markt, maar voor mensen met een lichamelijke beperking is dit dak niet bereikbaar.

Het is het beleid van de gemeente om alle openbare gebouwen voor iedereen toegankelijk te maken. Om extra voorzieningen voor gehandicapten te kunnen financieren is bij de bouw van het informatiecentrum daarom ook geld uit de WMO-pot 1) geïnvesteerd. Toen het gebouw klaar was bleek echter dat het dak onbereikbaar was voor mensen met een lichamelijke beperking. Het CDA en de VVD hebben toen een motie ingediend waarin gevraagd wordt om een lift naar het dak. Deze motie is aangenomen, een voorbeeld van hoe je ook als oppositie iets kan bereiken. Dankzij de lift zullen mensen met een lichamelijke beperking kunnen uitzien over het bouwterrein aan de oostzijde van de Grote Markt.’

Heeft het CDA nog iets gedaan met het

windverhaal, de second opinion aangevraagd door mevrouw Kiki en anderen over de invloed van de wind rond het Forumgebouw?

‘De informatie over het tweede windonderzoek werd ons tamelijk laat aangegevoerd. We nemen die uiteraard wel serieus. Een tip voor betrokken burgers die informatie voor fracties hebben: het is het meest effectief om de stukken voor het weekend aan de fracties te sturen, zodat de raadsleden de tijd hebben zich erin te verdiepen en met elkaar te overleggen. Op maandag vergaderen de fracties over de onderwerpen die op de raadsagenda’s staan. Wanneer informatie pas op een commissie- of raadsvergadering wordt verstrekt, kan een raadslid er uiteraard wel vragen over stellen tijdens de commissie- of raadsvergadering.

Het probleem bij dit windonderzoek is dat raadsleden niet in staat zijn dit onderzoek op zijn waarde te beoordelen zonder een nieuw uitvoerig onderzoek.

Hetzelfde probleem deed zich voor bij de beoordeling van het al dan niet voldoende zijn van de onderwijskosten die de openbare scholen bij hun verzelfstandiging vorig jaar hadden meegekregen van de gemeente. Volgens de accountant van de Openbaar Onderwijs Groep had de gemeente te weinig geld meegegeven, volgens de accountant van de gemeente was het wel voldoende. Alleen door een nieuw onpartijdig onderzoek kan duidelijk worden wie gelijk heeft.’

11 januari 2012 zetten we het gesprek voort. Inmiddels is de situatie veranderd: de resultaten van het onderzoek naar de financiële situatie van het Groninger Museum zijn nu bekend. Het tekort is veel groter dan verwacht: een schuld van 4,2 miljoen. Had de gemeente niet eerder kunnen ingrijpen?

‘Het Groninger Museum is een stichting, de gemeente is niet verantwoordelijk voor het beleid van het museum. De gemeente heeft geen instrumenten om het financiële beleid te controleren, omdat het museum zelfstandig is. Dit is de rol van de Raad van Toezicht van het museum. De gemeente is niet verantwoordelijk voor de schulden van het museum. Het gebouw is echter wel eigendom van de gemeente, het museum betaalt huur aan de gemeente. Er was al een aantal maanden huurachterstand, dit moet bekend geweest

zijn bij de gemeentelijke dienst die daarvoor gaat. Toch zijn niet direct de alarmbellen afgegaan en is de Raad hier niet direct over geïnformeerd. Dit is wel ernstig en het CDA wil weten waarom dit niet is gebeurd. En ook hoe een dergelijke situatie in de toekomst kan worden voorkomen.

Een ander punt is de ‘revitalisering’ (verbouwing) van het Groninger museum. In de Raad kwam bovenop de verbouwing het voorstel om de oude tegels van het museum te vervangen. Dit had een esthetische reden, het was niet noodzakelijk, maar financieel zou dit allemaal mogelijk zijn. Het CDA heeft toen toch tegen de vervanging van de tegels gestemd, omdat je in tijden van cultuurbezuinigingen zulke investeringen moeilijk kan uitleggen. Maar ook bij de verbouwing blijft de vraag of de gemeente eerder had kunnen ingrijpen. In februari hopen wij ook hier een antwoord op te krijgen.

Begin februari komt het officiële financiële rapport uit over hoe het zo mis heeft kunnen gaan bij het Groninger museum. En welke consequenties daaraan te verbinden zijn voor het museum als wel voor de verantwoordelijken. Wat ik een zorgelijke ontwikkeling vind voor een zelfstandige stichting als het museum, is dat de gemeente toch moet inspringen als het niet goed gaat. Het Groninger museum is natuurlijk van groot belang voor de stad en uiteraard ook voor de provincie. Het mag echter niet zo zijn dat er veel geld naar het Groninger Museum gaat ten koste van kleine culturele instellingen die hun zaken wel op orde hebben.’

De gemeente heeft veel financiële tegenslagen gehad de laatste tijd: onder andere Meerstad, het Groninger Museum, de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs, het bedrijventerrein Westpoort 2.

‘Wat we nu kunnen doen is er bij de gemeente op aandringen dat ze haar ambities bijstelt: we hebben zoveel grote projecten, Meerstad, het Forum, de tram, de zuidelijke ringweg, en de daarbij horende risico’s: er moeten keuzes gemaakt worden.’

1) WMO-geld wordt uitgekeerd volgens de Wet Maatschappelijke Ondersteuning aan mensen die door een lichamelijke beperking belemmerd worden bij het wonen, huishouden en vervoer onder andere.

“Ineens zag ik op een foto van Julie Andrews een van mijn colliers terug”

Van der Burg

Op 20 april aanstaande zal juwelier Kiestra definitief de deuren sluiten. Daarmee zal een einde komen aan een Groningse zaak die 112 jaar geleden van start ging. Drie generaties Kiestra waren in de zaak werkzaam geweest toen de laatste eigenaar, Aad van der Burg, zeven en twintig jaar geleden het stokje overnam. Een opvolger heeft hij niet en een goed bod op zijn pand heeft hem over de streep getrokken: in zijn 66ste levensjaar houdt hij op met de zaak waarmee hij het predicaat van hofleverancier verwierf.

Van der Burg: “Ik kom van een boerderij te Berkel Rodenrijs onder de rook van Rotterdam. Na de Zoetermeerse lagere school moest ik naar kostschool in Voorhout en ik heb daar de Bisschoppelijke Nijverheidsschool gevolgd. Dat betekende dat je tijdens je middelbare schoolopleiding ook nijverheidsonderwijs kreeg. Je leerde er dingen maken en op een of andere manier sloeg de vonk over en koos ik voor de bekende Schoonhovense opleiding tot goud- en zilversmid. De volgende stap was dat ik me te Utrecht vijf en een half jaar ben gaan bekwaamen in het diamantvak. Ik heb mijn avonden toen besteed aan een opleiding economie. Op de enige avond die ik nog over had, ging ik voor tekenlessen naar de kunstacademie. Ik zag wel dat in het zilver geen droog brood te verdienen viel, er waren domweg geen opdrachten. Met het goud ging dat beter, dat is fijner werk, maar het meest subtiele is het maken van juwelen en dat is mijn specialisatie geworden. Dat neemt niet weg dat ik het werken in zilver als hobby ben blijven doen. Per slot heb ik het vak geleerd bij Heeres. Hij was een van de beste zilversmeden in de vorige eeuw.” Een van de resultaten van deze liefhebberij valt in de zaak te bewonderen: het in zilver uitgevoerde model van de *Stormvogel*, het jacht waarmee Cees Bruijnzeel de Stille Zuidzee bevoer. “Ik heb er in mijn spaarzame vrije tijd zeven jaar aan gewerkt. Bruijnzeel

belde me nu en dan vanaf zijn jacht op om te vragen hoe het er mee stond. Helaas was ik er nog niet mee klaar toen hij overleed.

De journalist Bart Tammeling van de Gezinsbode, heeft, toen ik het model af had, als ANP-agent hierover een bericht de wereld ingestuurd dat in meer dan 800 kranten moet zijn verschenen.

Alleen maar de handel, dat is niet mijn ding. Ik heb altijd als doel gehad om te weten waar het in mijn ambacht over gaat. Vandaar mijn belangstelling voor de techniek, al kom je met zo’n winkel niet zo vaak achter de werkbank.”

Juwelier te Groningen

Van der Burg laat me enkele van zijn ontwerpen zien: “Ik houd van lange, vloeiende, vriendelijke lijnen. Subtiele, fijne sierraden. Je gaat nooit iets tekenen dat je technisch niet kunt uitvoeren. Je moet dus zoveel mogelijk kennis van de techniek hebben, zodat je zonder beperkingen meer ontwerpen kunt tekenen. Ik heb het geluk gehad met een goudsmid te kunnen werken, die technisch zeer begaafd is, een van de beste die ik ooit ben tegengekomen. Ik kon me daardoor uitleven in de ontwerpen. In mijn ontwerpen volg ik niet een bepaalde trend en heb ik geen specifieke stijl. Je krijgt het nooit voor elkaar dat alles wat je maakt heel fantastisch is. Ook voor de grootste ontwerpers in ieder vak is het vanaf het begin zaak je te blijven ontwikkelen. Langzamerhand kom je vervolgens tot enkele bijzondere dingen en dan kun je selectiever worden in wat je naar buiten brengt.

Voor ik Kiestra overnam had ik een juwelierszaak in winkelcentrum Paddepoel. Ik ben daar in 1971 begonnen. Ik heb me altijd thuis gevoeld in Groningen. De mentaliteit lijkt hier op de Rotterdamse: we leven om te werken. Op een gegeven moment verscheen daar een Nederlands sprekende man met een Engels accent die me vroeg om een sieraad voor hem te maken. Na een paar maanden

kwam hij langs om het ontwerp te bekijken en gaf hij me een opdracht. Hij was tevreden met het eindresultaat en verstrekte me een nieuwe opdracht. Dit heeft zich verschillende keren herhaald. Ik kreeg het gevoel dat hij mijn juwelen elders, waarschijnlijk in de Verenigde Staten, verhandelde, maar ik vond het al lang best want ik verdiende er een goede boterham aan. Op een gegeven moment zat ik bij iemand in de wachtkamer een tijdschrift in te kijken en ineens zag ik op een foto van Julie Andrews een van mijn colliers terug.

Ook Golda Meir, indertijd Israëliësch premier, heeft een armband van mij gedragen.

De aanleiding was dat in het winkelcentrum een landenweek, gewijd aan Israël werd georganiseerd. Nu, dat hebben we geweten. Er zijn toen, in de nacht voor de opening van zo'n twaalf winkels de ramen ingegooid. Dat genereerde een enorme publiciteit.

De organisatoren vonden dat er een geschenk naar mevrouw Meir moest worden gezonden met een oer-Hollandse uitstraling. Ik heb voor haar toen een gouden armband met granaat, een echte "Hollandse" steen, ontworpen en gemaakt. Ze schijnt de armband veel te hebben gedragen".

De binnenstad

Met zijn zaak in de binnenstad heeft Van der Burg natuurlijk te maken met de ontwikkelingen binnen de diepenring. Hij blijkt niet zo gecharmeerd van alle ingrepen: "Het Forum past niet. Zet het elders neer, aan de zuidas van de stad bijvoorbeeld. Ik vind het ook waanzin dat eerst het gebouw wordt neergezet terwijl nog moet worden bedacht wat er in komt. En dan de tram. Laat de binnenstad met rust. Zo groot is die niet. Waarom de binnenstad lastig vallen met het vervoer van mensen die van het Hoofdstation naar Zernike reizen. Mensen schijnen tot 300 meter te willen lopen. Dan moet je voor hun vervoer voorzieningen creëren aan de buitenzijde van de diepenring. Ik versta de logica van dit soort plannen niet. Wees niet disproportioneel zou ik zeggen.

Ik weet wel zeker dat de winkels ook schade zullen leiden tijdens de bouw. Die schade is ook opgetreden bij de bouw van de garage onder het Damsterdiep en wel voor de winkels in een veel groter gebied dan de gemeente wil erkennen".

Hij is ook kritisch gestemd over de Groningse gemeentepolitiek. "Wethouders komen langs, doen hun kunstje en vertrekken dan weer. Die enorme kiezersmassa van al die studenten voor wie de stad slechts een doorgangshuis is, draagt alleen maar bij aan de vluchtigheid in het politieke bedrijf."

Het winkelbestand

Van der Burg ziet om zich heen dat het win-

kelbestand, zeker van de kleinere en meer ambachtelijke zaken terug loopt. "Om daar nu precies de oorzaak voor aan te wijzen, ik denk dat er verschillende zaken meespelen. Voor een deel gaat het om winkels die niets toevoegen. In dat geval is een dergelijke sanering niet erg. Maar ook kleine specialisten verdwijnen uit de binnenstad om dat ze niet kunnen concurreren met een aan een groothandel gerelateerd bedrijf dat tot een verkapte detailhandel is geworden, waardoor het de consument rechtstreeks weet te bedienen. Mee speelt tevens dat volwassen zaken nauwelijks zijn over te nemen want de banken willen niet financieren.

De huuropdrijving veroorzaakt ook een vershraling van het aanbod. De hogere huur zet je onder enorme druk om het rendement van je zaak te verhogen. De menselijke maat verdwijnt door de jacht op het maximaliseren van de winst: je raakt er je normbesef door kwijt. De opkomst van het internet heeft op de detailhandel een grote invloed. Ik verwacht dat op lange termijn deze invloed weer afzwakt. De mensen missen namelijk de meerwaarde die de ambachtelijke zaak biedt: de extra kennis over het product, de hulp die bij problemen wordt geboden, de instructie bij het gebruik van het product. Maar, kunnen dergelijke zaken weer terugkomen vraag ik me af, want ondertussen is er wel een hele generatie met veel vakkennis uitgevallen en is er niemand om de kennis aan een nieuwe generatie over te dragen".

Criminaliteit

Het is maar al te bekend: juweliersbedrijven werken als een magneet op gewelddadige criminelen. Toen Van der Burg zijn zaak in het winkelcentrum Paddepoel had, heeft hij 31 keer met inbraak te maken gehad. "Op alle mogelijke manieren hebben de dieven geprobeerd om binnen te komen tot en met het slaan van gaten in de gemeenschappelijke muur met de burens en het gebruik maken van zware munitie". In de Poelestraat heeft hij vier overvallen meegemaakt. Eén overval was bijzonder heftig. In een reflex heeft hij zich terzijde gegooid waardoor de op hem afgevuurde kogel hem miste. "Ik ben me bewust geworden van het verschrikkelijk kleine verschil tussen wel en niet. Ik zit in de verlenging, ik zit in de extra tijd van mijn leven, zo ben ik me gaan realiseren. Ik heb deze ervaringen gelukkig goed van mij kunnen afzetten. Ik kon achteraf zeggen, die overval was maar 5 minuten van die hele dag."

Van der Burg:

"Mijn vader zei altijd tegen ons *het kan me niets schelen welk beroep je kiest als je het maar met hart en ziel uitoefent.*

En dat is in het vak dat ik nu meer dan veertig jaar uitoefen het geval geweest."

"Het Noorden heeft het de laatste 25 jaar fantastisch gedaan."

Lambert Zwiers

Lambert Zwiers, de directeur van VNO-NCW Noord, nauw verbonden met de landelijke werkgeversorganisatie, is opgegroeid in Buinen. "Ik ben een echte zand-Drent", zegt Zwiers. De relevantie van die mededeling dringt pas goed tot me door als ik op dezelfde dag waarop ik Zwiers interview 's avonds aan tafel een disgenoot tref die me vertelt dat hij uit Nieuw-Buinen stamt. "Ja", zegt mijn tafelman, "ik ben van het veen. Buinen en Nieuw-Buinen zijn van elkaar gescheiden door het moeras zoals dat heet. Een gebied met een slechte afwatering. Als ik in de zomervakantie voor de

boer werkte moest ik daar wel naar toe." In Buinen zijn ze van oudsher vrijzinnig en georiënteerd op Emmen en daar heeft Zwiers de h.b.s. bezocht. Nieuw-Buinen is gericht op het van ouds orthodoxe Stadskanaal en daar is mijn gesprekspartner van de avond ter school gegaan.

Cultuurverschillen op korte afstand.

Hoe betekenisvol cultuurverschillen zijn heeft Zwiers ervaren toen hij als jong geograaf, afkomstig van de Rijksuniversiteit Groningen, een baan kreeg bij de Kamer van Koophandel van Venlo. " Een heel andere wereld die anders in elkaar stak dan ik gewend was. Het was een klein wondertje dat ik daar een benoeming kreeg. Ik was niet katholiek, ik was geen Limburger en ook geen jurist, terwijl ze naar een jurist op zoek waren. Mijn baas was acht jaar lang tegelijkertijd directeur van de Kamer van Koophandel en lid van

Gedeputeerde Staten geweest. Toen begonnen ze zo'n combinatie toch niet helemaal geschikt te vinden. Maar hij bleef lid van de Provinciale Staten. Daar kwam het streekplan van Noord-Limburg aan de orde en ik kreeg van mijn baas als pas benoemde medewerker de opdracht daarover een rapport te schrijven en een aantal vragen te formuleren die hij dan in de Statenvergadering kon gebruiken. "Prima", zei mijn baas toen hij mijn werkstuk las en hij toog ter vergadering. De volgende dag zei hij mij dat de Gedeputeerde mij zou bellen en ik de desbetreffende vragen dan van een antwoord moest voorzien! Die verstrengeling was heel gewoon in Limburg. Van de maatschappelijke organisaties was die van de boeren de dominante club. De bond, de L.L.T.B, vormde als het ware één complex met de boerenleenbank, verzekeringen, scholen, eigen winkels, de KVP en dat alles onder supervisie van de kerk.

Ik kwam ook intensief in aanraking met de Duitse cultuur. Voor de KvK was haar evenknie in Duisburg een belangrijke partner. Ik voelde me er aanvankelijk heel klein want ik had als 26 jarige te maken met Duitsers met een langjarige ervaring zoals de *Hauptgeschäftsführer* die kwam voorrijden in auto met chauffeur. In ieder geval gold voor mij dat ik er ongelooflijk van geleerd heb. Ik ging begrijpen dat het niet ging om gelijk hebben maar om gelijk krijgen. Ik leerde de vaardigheid om de balans in eigen voordeel te doen doorslaan. Je beschikte in de Kamer van Koophandel nu eenmaal niet over andere machtsmiddelen. Dat gold ook bij VNO-NCW Limburg waar ik na mijn tijd bij de Kamer van Koophandel als directeur werd benoemd".

Het Noorden

"Uiteindelijk bood VNO-NCW me de kans na 30 jaar Limburg in het Noorden direc-

Op dinsdag 13 maart zal de heer L. Zwiers een lezing houden voor de Vrienden over de positie van stad en regio, nu en in de toekomst. Alle redenen voor de redactie van Bulletin hem te interviewen.

teur te worden. Daardoor ontdekte ik het gebied waar ik vandaan kwam opnieuw. En wat bleek? Het Noorden heeft het de laatste 25 jaar fantastisch gedaan. Over de volle breedte: economisch, cultureel, stedenbouwkundig en op het gebied van landschap en natuur. Het is heel veel rijker geworden dan toen ik hier wegging. In het begin van de jaren '80 was het niet best gesteld met het Noorden, noch met de stad Groningen. De miljarden die nadien uit Den Haag kwamen, zijn goed besteed, beter dan de miljarden die na de afbouw van de mijnen naar Limburg gingen. We hebben goede bestuurders gehad die op de goede dingen hebben ingezet. En als je de opwaartse spiraal eenmaal te pakken hebt, gaat het steeds beter: succes trekt succes aan. De zaken zijn in het Noorden over een breed spectrum aangepakt: de economie, de infrastructuur, natuur en landschap (een grote attractiefactor!), stadsvernieuwing, cultuur (de musea, Noorderslag-Eurosonic en Oerol).

Energy Valley

Zwiers ziet veel in het project *Energy Valley*: “als je de grote economische thema's van ons land situeert, kom je voor de noordvleugel van de Randstad als dominante activiteit uit op de zakelijke, internationale dienstverlening, de zuidvleugel heeft de mainports en de logistiek, en het zuiden en Twente zijn technologie-gedreven. De witte vlek Noord-Nederland moet opgevuld met energie. Daarmee moeten we ons onderscheiden in Europa, dat moet ons label zijn. We zijn nu nog productiegedreven maar we moeten transformeren naar kennisgedreven. Daarom is de *Energy Academie* waar we mee starten van zo'n enorme strategische betekenis. Als je kijkt naar de aanleg van de kolencentrales in het Eemshavengebied dan gebeurt dat met kennis van buiten. Alleen het beton komt uit Noord Nederland. De turbines, de technologie betrekken we van elders. Dat moet veranderen”. Daarom is Zwiers ook zo teleurgesteld dat de CO2-opslag is afgeblazen. “Daarmee hadden we enorm veel kennis kunnen opdoen waar we de boer mee op zouden kunnen. Iedere maand komt er in China zo'n CO2 uitbrakende kolencentrale bij. Wat voor mogelijkheden zou ons dat niet kunnen bieden als we de ervaring en kennis met CO2-opslag zouden hebben en uiteindelijk de kennis om de CO2 te hergebruiken. Economische Zaken heeft het niet handig aangepakt toen de weerstand in het gebied tegen de opslag tot ontwikkeling kwam. En het bestuurlijk politieke draagvlak verdween toen de Gedeputeerde

Staten in het noorden in het zicht van de verkiezingen voor de Provinciale Staten last van slappe knieën kregen en omgingen. Je moet draagvlak onder de bevolking creëren door eventuele nadelen niet onder stoelen of banken te steken maar daartegenover streek en bevolking concrete voordelen te bieden. Dat geldt bijvoorbeeld ook als je windmolens wilt installeren.” Hij hoopt dat er wat betreft de CO2-opslag in het Noorden een weg terug is.

VNO-NCW Noord

“Mijn club heeft twee belangrijke taken;

- 1) We behoeden bestuur en politiek voor verkeerde keuzes. We roeren de trom als we denken dat het fout gaat,
- 2) We brengen onze leden met elkaar in contact want ze kunnen van elkaar leren en ervaringen delen.

Wat het eerste punt betreft wijzen we er bijvoorbeeld op dat stad en provincie Groningen elkaar nodig hebben en elkaar niet dwars moeten zitten zoals traditiegetrouw zo makkelijk gebeurt. En het Noorden moet samenwerken. Thialf, de haven van Harlingen, de spoorlijn Groningen-Heerenveen, Fokker Hoogeveen, Philips Drachten, dat zijn geen gemeentelijke uitdagingen maar noordelijke uitdagingen. Zaken met een geweldige potentie maar ze behoeven wel onze gezamenlijke support”.

Noordelijk perspectief

“Het bedrijfsleven in het Noorden staat er goed voor, de vooruitzichten zijn uitstekend, ik ben hartstikke optimistisch. Natuurlijk, we zitten in een economische crisis die overigens in feite een politieke crisis is. Maar als die is overwonnen trekt het heel snel weer aan met onze economie. Bij dat groeiperspectief is er een kanttekening, de bouw. Daar heeft zich een te onstuimige ontwikkeling voorgedaan waarbij we de oplossing voor de problemen nog niet hebben gevonden. Het is een Nederlands probleem, bij de ons omringende landen doet zich dit niet voor”.

De stad

“Het trekpaard van de stad is *by far* de universiteit.

De universiteit bepaalt onze toekomst. Rector Sybrand Poppema doet zijn best mensen uit de hele wereld hier naar toe te halen om de hier aanwezige kennis nog verder tot ontwikkeling te brengen. Maar het kan nog beter.

Zonder universiteit en hogeschool zou Groningen het niveau van een slaperig provinciestadje niet overstijgen”.

IJspakhuis in de Westerhavenstraat 14, 16

Voorgevel ijspakhuis
foto: Taco Tel

In de Westerhavenstraat staat een groot gebouw, aangesmeerd met grijs cement. Een saaie gevel, opvallend door zijn

geslotenheid. Op de voorgevel staat een bierton in cement afgebeeld. Onlangs zag ik dat achter deze onopvallende gevel een bijzondere, geheel gemetselde ruimte schuilgaat met een hoogte van 8,7 m, een breedte van 5,5-6 m en een diepte van 7 m. In deze ruimte werd vroeger ijs opgeslagen. Dit gebouw was in het begin van de 19de eeuw een ijspakhuis, waar bier met ijs gekoeld werd.

IJskelders en ijspakhuizen

Sinds de 17de eeuw werd in Nederland 's winters natuurijs opgeslagen in goed geïsoleerde ruimtes om in warmere periodes te worden gebruikt voor het bewaren van vlees en vis, voor het koelen van dranken, het maken van consumptie-ijs en voor medische doeleinden. Meestal werd het ijs bewaard in ijskelders zoals er nu nog een aantal bij landgoederen bestaan. IJspakhuisen waren tot de tweede helft van de 19de eeuw zeldzaam. Dat veranderde in de tweede helft van de 19de eeuw door een verandering in de bierproductie en -distributie. Vanaf 1865 begonnen de Nederlandse bierbrouwerijen bier te brouwen volgens een nieuw procédé waarbij koeling noodzakelijk was. Hiervoor werden grote hoeveelheden natuurijs in goed geïsoleerde kelders of pakhuisen opgeslagen. Sommige bierbrouwerijen begonnen aan het eind van de 19de eeuw hun bier naar andere steden te vervoeren, naar depotgebouwen. Ook hierdoor nam het aantal ijspakhuisen toe; in iedere stad van enige omvang stond een ijspakhuis. In de eerste helft van de 20ste eeuw schakelde men over naar mechanisch koelen door middel van elektriciteit. De ijspakhuisen veranderden van functie.

Bouwgeschiedenis pakhuis Westerhavenstraat 14, 14a en 16

Het pakhuis in de Westerhavenstraat staat op een perceel dat vroeger stond ingeklemd tussen de A en de vestingwerken. Op de kaart van Haubois is al bebouwing op deze plek te zien. Op de eerste kadasterkaart (1820-1832) stond een pakhuis op de plek van het huidige adres Pottebakkersrijge 8.

Na 1874 worden de vestingwerken geslecht. In 1880 bouwt H. Boelens Kranenburg achter Pottebakkersrijge 8 een gebouw aan de nieuwe Cingel- of Singelweg, de huidige Westerhavenstraat. Deze straat komt gedeeltelijk te lopen op de plek van de vroegere verdedigingswal. Het gebouw komt op de nieuwe rooilijn te staan. Het kadaster duidt dit gebouw in 1881 aan als bierbrouwerij. In het midden van de voorgevel, onderaan, is een steen gemetseld met daarop de datum *9 oct 1880*. Wanneer in 1881 het kadaster langs komt om te meten wordt het perceel Westerhavenstraat 14,16 weer aangeduid als bierbrouwerij.

In 1913 vindt een verbouwing plaats van dit gebouw. Het is dan eigendom van de N.V. Zuid-Hollandse Bierbrouwerij te 's-Gravenhage. Uit de bouwtekeningen van de situatie in 1913, waarbij op de begane grond deuren werden aangebracht in het ijspakhuis, blijkt dat de voorruimte van nr. 14 een bierbergplaats was en de hoge voorruimte van nr. 16 een

(bovengrondse) ijskelder. De tekeningen laten zien hoe de buitenmuren van nr.14 en 16 geïsoleerd zijn. De van bakstenen gemetselde buitenmuren met drie spouwen zijn 1,3 m dik. De middelste spouw is breder dan de beide andere spouwen en gevuld met turf. De spouwbladen zijn een halve steen dik, behalve de binnenste die één steen dik is. De binnenmuren zijn minder dik, 62 cm.

Het gebouw was in 1913 veel hoger, zeer waarschijnlijk had het een zadeldak met de nok dwars op de straat. Boven het huidige plafond met troggewelven op stalen liggers bevond zich een laag turf en daarboven de houten vloer van de zolder die nu verdwenen is.

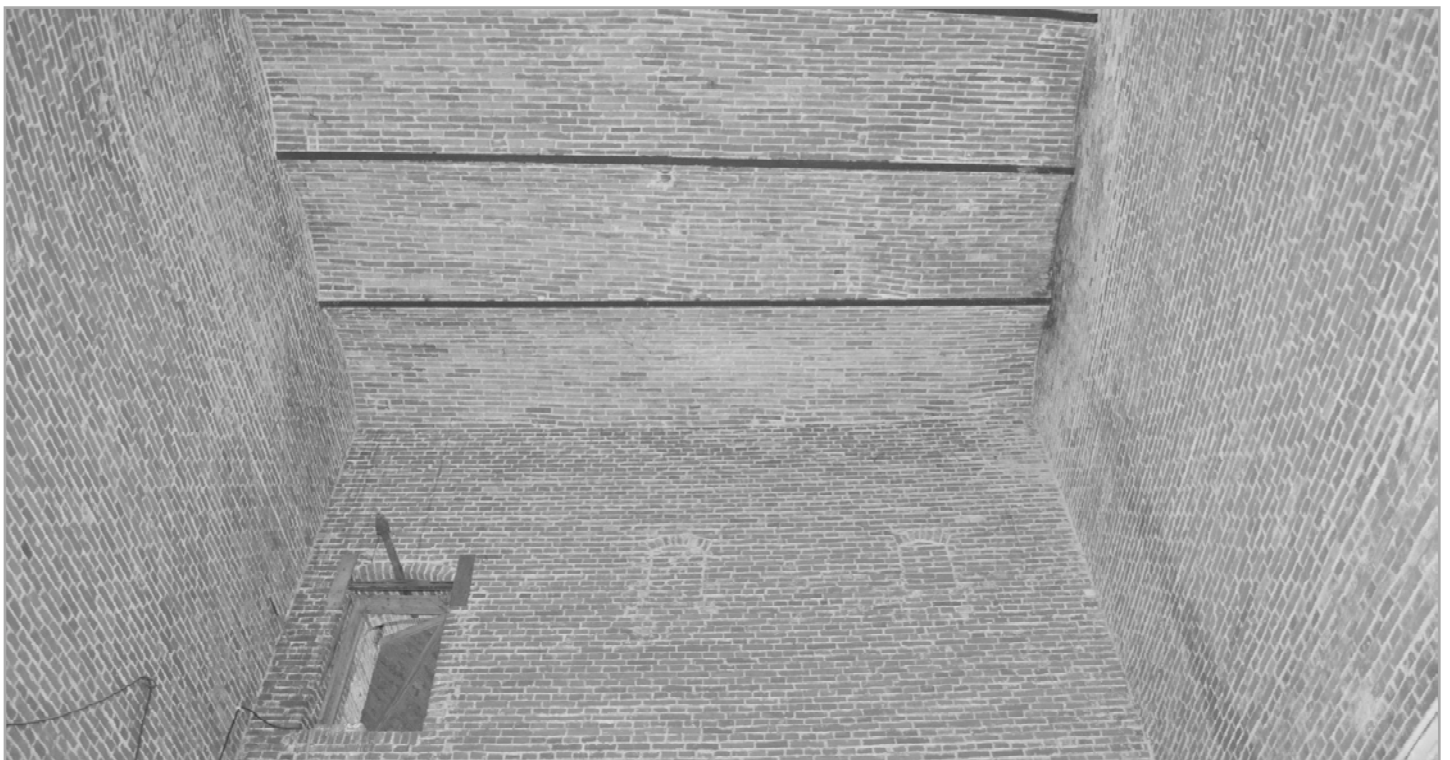
Volgens de bouwtekening van 1913 zat aan de buitenkant boven de ingang een balkon, dat nog zichtbaar is op een foto uit het begin van de 20ste eeuw.

De achterzijde van het gebouw aan de Westerhavenstraat sluit aan op Pottebakkersrijge 8 en is daarmee verbonden. In 1896 wordt op dit pakhuis een bovenwoning gebouwd, in opdracht van de Zuid-Hollandse bierbrouwerij. De architect is J.H.L. Kröner. Boven de daklijst stond op een sierbord te lezen: Depot Z Holl. Bierbrouwerij.

De huidige situatie

In 1960 fuseerde de Zuid-Hollandse bierbrouwerij met de Rotterdamse Oranjeboombrouwerij en produceerde de brouwerij voortaan SKOL. In 1980 verdwijnt

*Interieur
Westerhavenstraat 16
foto: Taco Tel*

de bieropslag aan de Westerhavenstraat. Daarna heeft het gebouw verschillende (opslag)functies. In 1998 zijn op nr. 14 de bestaande luiken vervangen door een glazen portaal beneden en een raam op de eerste verdieping. Rechts van de glazen pui is een nieuwe deur aangebracht. Beneden heeft een kunstenaar zijn atelier. Op nummer 16 is recent een vierdelige houten schuifpui aangebracht, die een vroegere pui vervangt. In het pand Pottebakkersrijge 8 aan de achterkant van het ijspakhuis is nu de cateraar en traiteur 's Amuse gevestigd.

Het interieur van nr. 16

Het meest bijzonder is de 8,6 m hoge voorruimte van nummer 16, afgedekt door vijf troggewelven op stalen liggers evenwijdig aan de straat. De indrukwekkende ruimte is geheel uit bakstenen opgebouwd. De bakstenen muren zijn in kruisverband gemetseld en ongepleisterd. Ook de troggewelven zijn met dezelfde soort bakstenen gemetseld. In de buitenmuur boven de houten schuifdeur is een dichtgezette opening zichtbaar. Hier zat waarschijnlijk een eerdere deur. Hoog aan de straatzijde vlak onder het plafond zit nog een opening, maar die is aan de buitenkant dichtgemetseld. Achter de voorruimte bevindt zich een gang en een kleine ruimte met een verdieping.

Hoe zeldzaam is het ijspakhuis?

Een ijspakhuis zoals aan de Westerhavenstraat 14 en 16 komt niet vaak voor in Nederland. Vergelijkbare en nog bestaande pakhuizen bevinden zich in Leiden en Delft. Het pakhuis in Leiden was ook een 'Depot der Zuid-Hollandse Bierbrouwerij'. In opzet en functie vertoont dit gebouw overeenkomsten met het ijspakhuis in Groningen. Ook in Den Haag bestaat nog een depotgebouw van bierbrouwerij 'De drie Hoefijzers' te Breda, maar het is de vraag of dit een ijspakhuis of een koelhuis was, aangezien het gebouwd is in 1912/13.

Verdwenen is het ijspakhuis in Leeuwarden. In Hoorn en Deventer waren middeleeuwse torens als ijspakhuis ingericht, in Bergen op Zoom was ook een bijzonder ijspakhuis dat verdwenen is. In de stad Groningen zijn gegevens bekend van acht ijspakhuizen en dan vooral ijspak-

huisjes die hier vroeger stonden. Maar het pakhuis gebouwd in 1880 aan de Westerhavenstraat was het grootste van de stad en is redelijk goed bewaard gebleven, vooral nr. 16.

Hoe belangrijk is dit gebouw?

Het is van cultuurhistorische waarde omdat het een restant is van de nijverheid en handel aan deze kant van de A in de 19de en 20ste eeuw. Het vormt een herinnering aan de stedenbouwkundige ontwikkeling rond 1880 na het slechten van de wallen. Het was een van de eerste gebouwen aan de Westerhavenstraat. Het gebouw vertoont ondanks de recente wijzigingen nog steeds de gesloten architectuur van een ijspakhuis.

Het gebouw is zeldzaam vanwege de bijzondere en zeldzame hoofdropzet en constructie van het gebouw als ijspakhuis, gemetseld van bakstenen. De bovengrondse ijskelder van nr. 16 is gaaf bewaard gebleven en bijzonder zeldzaam. Kenmerkend voor dit type gebouw zijn de 1,3 m dikke buitenmuren, voorzien van drie spouwen waarvan de middelste gevuld is met turf. Verder is bijzonder de constructie van de gemetselde troggewelven, twee boven elkaar met een spouwertussen, op stalen binten.

Vragen

Het is nog niet bekend wanneer tussen 1881 en 1913 de bierbrouwerij die in 1880 in het kadaster genoemd wordt, is vervangen is door een ruimte voor bieropslag met daarnaast een ijskelder zoals vermeld in de tekeningen van 1913.

Ook is nog niet bekend hoe het ijs in de ijskelder kwam. Waarschijnlijk door een opening hoog boven in de voorgevel van de ijskelder die nu dichtgemetseld is. Van een verdwenen ijspakhuis in Leeuwarden is bekend dat het ijspakhuis gevuld werd met het ijs uit een nabij gelegen gracht. Het ijs werd naar binnen gebracht via een van strobalen gemaakte trap. Het ijspakhuis in Leiden werd via een paardenlift van ijs voorzien.

Nader onderzoek kan antwoord op deze vragen geven.

1) Met dank aan Taco Tel, bouwhistoricus van de gemeente Groningen, voor de gegevens voor bovenstaand artikel.

Lezing Lambert Zwiers

Op dinsdag 13 maart zal de heer Lambert Zwiers, directeur van VNO-NCW Noord, voor de Vrienden van de Stad spreken over

"De positie van Stad en Provincie, nationaal en internationaal".

Ook de betekenis van de stad voor de regio en die van de regio voor de stad zullen de revue passeren. Hij houdt een pleidooi voor samenwerking in Groningen maar ook voor samenwerking in het Noorden.

Elders in dit "*Vriendenbulletin*" is een interview met de heer Zwiers opgenomen.

Datum: 13 maart

Plaats: het HeerenHuis aan de Spilsluizen 9

Tijd: 20.00 uur

Herhaald bezoek aan het "Cruiseschip"

Vanwege de grote belangstelling nodigt het bestuur van de Vrienden van de Stad Groningen u nogmaals uit voor een rondleiding in het 92 meter hoge gebouw achter het Sterrebos dat in gebruik is genomen door de Dienst Uitvoering Onderwijs en de Belastingdienst en dat in de volksmond de benaming het "Cruiseschip" gekregen heeft.

Voor meer informatie over dit gebouw, zie: www.nieuwbouwkempkensberg.nl, en het interview met C. Spanjaard en D. Esseling in het *Vriendenbulletin* nr. 67 (het vorige nummer).

Tijdens de rondleiding krijgen we uitleg over de architectuur en het gebruik van dit innovatief en duurzaam kantoorgebouw en brengen we onder meer een bezoek aan de Stadskamer, dat is de hoogste (24ste) verdieping.

Datum: vrijdag 20 april 2012

Tijd: 16.00 uur tot 18.00 uur. S.v.p. op tijd aanwezig zijn.

Plaats: Kempkensberg 12, Groningen.

Voor aanmelding zie bijgaand inlegvel.

